

İspanyol Devriminde Anarşizm

Daniel Guérin

1973

İçindekiler

A. SOVYET SERABI	4
B. İSPANYA'DA ANARŞİST GE- LENEK	11
C. TEORİ	16
D. "A-POLİTİK" DEVRİM	25
E. HÜKÜMETTE ANARŞİSTLER	28
F. TARIM'DA KENDİNDEN YÖ- NETİM	32
G. ENDÜSTRİ'DE KENDİNDEN- YÖNETİM	42
H. ZAYIFLATILMIŞ KENDİNDEN- YÖNETİM	47

Daniel Guérin'in Hayat Hikayesi

Daniel Guérin 19 Mayıs 1904'de Paris'te doğdu. Liberal burjuva ve Dreyfus yan-
daşı bir ailenin çocuğuydu. Edebiyat,
sanat ve müzik öğretinimi gördü. *Ecole
libre des sciences politique* diploma-
sı aldı. Daha sonra, işçi hareketine
katılması ile birlikte hem gazetecilik
yapıp hem sayısız tarihi ve toplumsal
yapıtın yazarı oldu. Yapıtlarında ana
tema anti-faşizm, anti-sömürgecilik,
anti-militarizm, Fransız devriminin ye-
niden yorumu, anti-Stalizizm, anarşizm
vb.'dir.

Daniel Guérin ayrıca çok farklı et-
kinliklerde bulundu. Düzeltmenlik,
sendikalararası bir komisyon sekreter-
liği, Théâtre des Nations'da kültürel
danışmanlık bunlardan birkaçıdır. Da-
niel Guérin yaşamı boyunca sık sık
yurdundan uzaklaştı; Almanya, Lübnan,
Norveç, Antiller, vs.'de yaşadı. Yapıtları
birçok dile çevrilmiştir. Daniel Guérin
1988'de öldü.

A. SOVYET SERABI

Sübjektif bilinçlilik ve objektif gerçeklik arasındaki zamansal farkı tarihte devamlı görürüz. Rus anarşistlerinin ve Rus dramasına tanıklık edenlerin 1920'ler gibi erken bir zamanda çıkardığı dersler, ancak yıllarca sonra bilinir, kabullenilir ve paylaşılır hale geldi. Dünyanın altıda biri üzerinde zafer kazanan ilk proletar devrim o kadar prestije sahipti ki, o kadar göz kamaştırıcıydı ki, işçi sınıfı hareketi bu etkileyici örnekle uzun süre hipnotize edilmiş bir halde kaldı. Rus sovyetlerinin yansımasındaki "Konseyler", sadece İtalya'da değil, gördüğümüz üzere [başta] Almanya, Avusturya ve Macaristan olmak üzere her yere yayıldı. Almanya'da konseyler sistemi Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'in Spartaküs Ligi programının temel maddesiydi.

1919'da Bavyera Cumhuriyeti'nin başkanı Kurt Eisner Münih'te bir suikastle öldürüldü. Bunu takiben liberter yazar Gustav Landauer önderliğinde Sovyet Cumhuriyeti ilan edildi; fakat karşı-devrimle o da öldürüldü. Arkadaşı ve dava yoldaşı, anarşist şair Erich Muhsam işçileri savaş taburları [kurarak] değil, Rus ve Macar örneklerinde görüldüğü üzere konseyler oluşturarak; [ve] böylece [de] yüzyıllarca süren köleliği sona erdirmek üzere kol kola girme-

ye çağırıldığı "Rate-Marseillaise" (Konseyler Marseillaise'i) besteledi.

Ama 1920'de, *Rate-Kommunismus* (Konseyler Komünizmi)'ni savunan muhalefet grubu Komünist Parti'den ayrılarak Alman Komünist İşçiler Partisi'ni (KAPD) kurdu¹. Konseyler fikri Hollanda'da da Hermann Gorter ve Anton Pannekoek'in başını çektiği benzer gruplara esin kaynağı oldu. Lenin ile olan ateşli bir polemikte Gorter, Rus Devrimi'nin yıkılmaz liderini tamamen liberter bir tarzla şöyle cevaplamaktan çekinmemiştir: *"Halen kitlelere hakim olmayı hedeflemeyen ve onlara ihanet etmeyecek gerçek liderler arıyoruz. Onlara sahip olmadıkça da, herşeyin aşağıdan yukarıya tarzda ve kitlelerin kendi üstlerinde oluşturdukları diktatörlükle yapılmasını istiyoruz. Eğer bir dağ rehberim olsa ve beni uçuruma doğru yönlendirse, onsuz olmayı yeğlerim."* Pannekoek, konseylerin eski dünyanın hükümet biçimlerinin –aynen Gramsci gibi o da [bu hükümet biçimleri ile] "Bolşevik Diktatörlük" arasında bir fark görmüyordu– yerini alacak kendinden-yönetim biçimleri olduğunu savunuyordu.

Pekçok yerde, özellikle Bavyera, Almanya ve Hollanda'da anarşistler konseyler sisteminin pratik ve teorik olarak gelişmesinde olumlu roller oynadılar.

¹ Nisan 1922'de, KAPD Hollandalı ve Belçikalı muhalefet

Benzer şekilde, İspanya’da anarko-sendikalistler Ekim Devrimi ile körleşmişlerdi. CNT’nin Madrid kongresi² (10-20 Aralık 1919) ”*Rus halklarının destanı tüm dünya proletaryasını elektriklendirdi*” şeklindeki bildirgeyi kabul ediyordu. ”*Nasıl bir güzel kendini sevdiği erkeğe hiç çekinmeden bırakverirse*”; kongre de gerçek bir emekçi enternasyonalinin kurulmasının temellerini saptamak üzere –evrensel bir emekçiler kongresinin düzenlenmesi umudunu barındırmakla beraber, devrimci karakteristiğinden dolayı Komünist Enternasyonal’e geçici olarak katılmaya büyük bir coşku ile karar verdi. Karşı çıkan bir kaç zayıf ses duyuldu; Rus Devrimi ”siyasi” bir devrimdi ve liberter [hürriyetçi - *ing. libertarian*] ülküleri ise içermemekteydi. Kongre bunları dikkate almayarak, 15 Temmuz 1920’de Moskova’da açılacak olan Üçüncü Enternasyonal’in İkinci Kongresine bir delege heyeti göndermeye karar verdi.

Ama bu süre zarfında aşk uyuşması zaten bozulmaya başlamıştı. İspanyol anarko-sendikalizmini temsil eden delegeye, uluslararası devrimci işçi-sendikası merkezinin kurulmasında yer alması

grupları ile birlikte ”Komünist İşçiler Enternasyonalini”ni kurdu.

² İspanyol *Confederacion Nacional del Trabajo* (CNT, Ulusal Emek Konfederasyonu).

amacı ile baskı yapılmaktaydı; ancak "siyasi erkin ele geçirilmesi", "proletaryanın diktatörlüğü" gibi referanslar içeren ve işçi sendikaları ile komünist partiler arasında organik bağlar kurulmasını öneren –ilkinin sonrakine tabii olması ilişkisini belirsizce kamufle eden– bir yazı sunulunca, o da [İspanyol delegesi] artık durdu [gidişatı kabullenmemeye başladı]. Komünist Enternasyonel'in bir sonraki toplantısında çeşitli ulusların işçi-sendikası örgütlerinin ilgili ülkelerin komünist partilerince temsil edilmesi, ve proje halindeki Kızıl İşçi-Sendikası Enternasyonali'nin açıkça Komünist Enternasyonel ve ilgili ulusal altbirimlerince kontrol edilmesi hedefleniyordu. İspanyol konuşmacı Angel Pestana, toplumsal devrimin liberter fikrini öne çıkararak şöyle diyordu: "*Devrim asla bir parti çalışması değildir, olamaz. Parti'nin yapabileceğinin en fazlası bir hükümet darbesi (ing. coup d'etat) oluşumunu harekete geçirmektir. Ama hükümet darbesi bir devrim değildir*". Şöyle sona erdiriyordu [konuşmasını]: "*Siz bize komünist parti olmadan devrimin olamayacağını, siyasi erki ele geçirmeden özgürleşmenin olamayacağını ve diktatörlük olmadan burjuvazinin yıkılamayacağını söylüyorsunuz; tüm bu savlar tamamen asılsızdır [ing. gratuitous].*"

CNT delegesi tarafından ifade edilen çekincemelerin ışığı altında, komünistler resmi açıklamanın

”proletaryanın diktatörlüğü”ne dair kısmını gözden geçirme eğilimi gösterdiler. Nihayetinde ise Rus işçi-sindikası lideri Lozovsky, Pestana’nın öne sürdüğü düzeltmeler olmadan, ama onun imzasını koyarak yazının ilk halini resmileştirdi. Troçki konuşmacı kürsüsünden yaklaşık bir saat süre ile İspanyol delegesine saldırırken, Pestana saldırılara cevap vermek için zaman isteyince başkan tartışmaları bitirdiğini ilan etti.

Pestana Moskova’da bir çok ay geçirdikten sonra, bu zaman zarfında elde edindiği izlenimler nedeni ile oldukça hayal kırıklığına uğramış bir şekilde 6 Ekim 1920’de Rusya’dan ayrıldı. Bunu takip eden Berlin ziyaretinden bahseden Rudolf Rocker, Pestana’yı ”gemi enkazından kurtarılan” birisi olarak tanımlar. İspanyol yoldaşlarına gerçeği söyleyecek yüreği yoktur. Bu, ona Rus Devrimiyle oluşan müthiş umudun katledilmesi gibi geliyordu. İspanyol sınırını geçer geçmez hapse atılır, ve böylece ilk konuşan olmanın acılı yükünden kurtulmuş oldu.

1921 yazı boyunca, Kızıl İşçi-Sindikası Enternasyonalî’nin kurulması [sürecinde] CNT’den farklı bir delegasyon yer aldı. CNT delegeleri arasında Joaquin Maurin, Andreas Nin gibi Rus Bolşevizminin genç takipçileri vardı, ama öte yandan sakin bir kafaya sahip Fransız anarşisti Gaston Leval de yer alıyordu. Sessiz kalmaktansa, ”burjuvazinin oyununa gelmek-

le” ve ”karşı-devrime yardım etmekle” suçlanma riskini göze aldı. Kitlelere ”*Rusya’da başarısız olanın Devrim değil, ama Devlet olduğunu*” söylememek ve ”*yaşayan Devrimin arkasından onu sakat bırakıp, öldürenin Devlet olduğunu*” göstermemek, sessiz kalmaktan daha kötü olacaktı. Bu ifadeleri kendisi Kasım 1921’de *Le Libertarie*’de kullanıyordu. Bolşeviklerle herhangi ”dürüst ve sadık bir işbirliğinin” olanaksızlığına kanaat getirerek, İspanya’ya dönüşünde CNT’e Üçüncü Enternasyonal’den ve yapay işçi sendikası bağlaşığında çekilmesini yönünde tavsiyede bulundu.

Bu başlangıçtan hareketle Pestana ilk raporunu yayınlamaya, ve bunu takiben de bir ikincisi ile onu ayrıntılandırarak Bolşevizm hakkındaki tüm gerçeği ortaya çıkarmaya karar verdi:

Komünist Partinin ilkeleri Devrimin ilk saatlerinde onayladığı ve resmen açıkladıklarının tamamen tersidir. Komünist Parti’nin ilkeleri, yöntemleri ve nihai amaçları Rus Devrimi’ndekilerin taban tabana zıttıdır ... Komünist Parti mutlak gücü eline geçirir geçirmez, komünist gibi düşünmeyen hiç kimsenin (o da kendi tanımlarına göre olmak üzere) hiçbir düşünme hakkına sahip

*olmadığını ilan etti ... Komünist Parti,
Devrimin Rus proletaryasına sağladığı
tüm kutsal hakları reddetti.*

Pestana, bunun da ötesinde Komünist Enternasyonel'in geçerliliği üzerine de şüphelidir; Rus Komünist Partisi'nin açık bir uzantısı dünya proletaryasının gözünde Devrimi temsil edemez.

Bu raporu Haziran 1922'de Zaragosa'da toplanan ulusal kongrede alan CNT; sendika cephesinden, yani Kızıl İşçi Sendikası Enternasyonali'nden çekilmeye karar verdi. Aynı zamanda Aralık'ta Berlin'de düzenlenecek olan uluslararası anarko-sendikalist konferansına –daha sonra "Uluslararası Emekçi Birliği"ni (AIT) meydana getirecek olan– bir delege grubu gönderilmesine kararlaştırıldı. Bu aslında gerçekten uluslararası değildi, çünkü önemli İspanyol gruplarının dışında, diğer ülkelerde çok az sayıda katılımcının desteğine sahipti.³

Bu kopuştan beri, Moskova İspanyol anarşizmine karşı köklü bir nefret beslemektedir. CNT'den atılan Joaquin Maurin ve Andreas Nin, İspanya

³ Örneğin, Fransa'da Pierre Besnard'ı takip eden sendikacılar *Confederation Generale du Travail Unitaire* (CGT, komünistlerle uyumlu)'den ihraç edildiler, ve 1924'de *Confederation Generale du Travail Syndicaliste Revolutionnaire*'i kurdular.

Komünist Partisine dahil oldular. Joaquin Maurin, 1924'de eski yoldaşlarına ölümüne kadar savaş açtığını bildiren bir broşür yayınladı. *"İşçi hareketinin elli yıldır süregelen bir anarşist propogandanın izlerini taşıdığı bir ülkede, anarşizmin tamamen ortadan kaldırılması zor bir iştir. Fakat onların üstesinden gelmeliyiz"*. Bu tehdit sonradan uygulamaya geçirilecekti.

B. İSPANYA'DA ANARŞİST GELENEK

Böylece İspanyol anarşistleri Rus Devrimi'nin derslerini oldukça çabuk sindirmiş oldular, ve bu da onların antinomian⁽¹⁾ bir devrim hazırlamasında önemli bir ilham kaynağı oldu. Otoriter komünizmin giderek yozlaşması, komünizmin liberter biçiminin zaferinin sağlanması konusundaki kararlılığı arttırdı. Sovyet serabı tarafından oldukça hayal kırıklığına uğratılmışlardı, ve Diego Abad de Santillan'ın sözleriyle anarşizmi *"bu karanlık dönemde tekrar canlanmanın son ümidi"* olarak görüyorlardı.

(1) ahlâk kurallarına karşı gelen, yani burada Rus devriminin belirlediği ilkelerin dışında olan.

Liberter devrimin temeli, halk kitlelerinin bilinçlerine ve liberter teorisyenlerin düşüncelerine oldukça iyi bir şekilde yerleşmişti. Jose Peirats'a göre, anarko-sendikalizm "*psikolojisi, mizacı ve tepkileri nedeni ile tüm İspanya'daki en İspanyol olan*" şeydi. Karmaşık bir gelişmenin iki yönlü bir ürünüydü. Hem kırsal yaşam koşullarının oldukça eski haliyle sürdürdüğü az gelişmiş bir ülkenin gerilik durumuna, hem de bazı alanlardaki endüstrileşmeden doğmuş olan modern proletaryanın büyümesine uygun düşmekteydi. İspanyol anarşizminin biricik özelliği, geçmiş ve geleceğin ilginç bir karışımı olmasıydı. Bu iki eğilim arasındaki birleşim mükemmel olmaktan oldukça uzaktı.

1918'de CNT yarım milyondan fazla sendika üyesine sahipti. Endüstriyel alanda, Katalonya'da, ve daha az ölçüde olmak üzere Madrid ve Valencia'da güçlü idi;⁴ fakat aynı zamanda, yerel kahramanlık ve kooperatif ruh ile harmanlanmış olan köy komünalizmi geleneğini koruyan yoksul köylüler arasında, kırsal alanda da derin köklere sahipti. 1898'de yazar

⁴ Kastilya ve Asturya, vb.'nde ise, sosyal-demokrat sendika merkezi, *Union General de Trabajadores* (UGT, Genel İşçi Sendikası) daha hakimdi.

Jaoquin Costa tarımsal kolektivizmin bu süregelmişliğini tanımlıyordu. Hala pekçok köy, topraklılara ayrılan ya da diğer köylerle ortaklaşa olarak hayvan yemlenmesi veya diğer komünal amaçlarla kullanılan alanların bulunduğu ortak mülkiyete sahipti. Güney’de, büyük ölçekli toprak sahipliğinin olduğu bölgede, günlük tarımsal işçiler toplumsallaştırmayı [*ing. socialisation*] toprağın bölünmesine tercih ediyorlardı.

Bunun da ötesinde, onyıllarca kırsal kesimde küçük popüler broşürler aracılığı ile sürdürülen anarşist propaganda tarımsal kolektivizm için bir temel hazırlamıştı. CNT, özellikle güneyin (Endülüs), doğunun (Valencia civarındaki Levant [Doğu Akdeniz bölgesi] alanında) ve kuzeydoğunun (Aragon, Zaragoza civarında) köylüleri arasında güçlüydü.

Hem sanayide hem de tarımda [sahip olunan] bu çifte taban, İspanyol anarko-sendikalizminin liberter komünizminin belli ölçülerde birisi komünalist, diğeri sendikalist olmak üzere [iki] farklı yöne doğru şekillendirdi. Komünalizm daha fazla yerel ve daha kırsal bir ruhta ifade edilmekteydi, şüpheye yer vermeyecek şekilde temel kalesi Endülüs idi. Diğer yandan sendikalizm ise daha şehirliydi, ve bütünlükçü [*ing. unitarian*] bir ruha sahipti –aynı zamanda da daha kuzeyli, çünkü ana merkezi Katalonya idi. Li-

berter teorisyenler ise bu konuda bir ölçüde dağınık ve bölünmüş haldeydiler.

Bazıları Kropotkin ve onun öğretisine, ama bu ilkel köy toplumunun İspanyol geleneği ile özdeşleştirdikleri Orta Çağ'ın komünlerinin basit bir idealleştirilmesine kalpten bağlıydılar. Favori sloganları ise "özgür komün" idi. 1931'de Cumhuriyetin kurulmasını takiben yaşanan köylü ayaklanmaları sırasında liberter komünizm içinde pekçok ve farklı pratik deneyimler yaşandı. Bazı küçük [küçük toprak sahibi] çiftçiler, özgür karşılıklı anlaşmalar yoluyla oluşan gruplar [sayesinde] çalışmayı, kârı eşit olarak paylaşmaya ve tüketimlerini "ortak bir havuzdan sağlayarak" kendileri karşılamaya karar verdiler. Kendilerini çepeçevre saran toplum, vergi ve askeri hizmetten kurtulabileceklerine safça inanarak, belediye yönetimlerini tasfiye ederek yerlerine seçilmiş komiteleri geçirdiler.

İspanyol kolektivist, sendikalist ve enternasyonalist işçi hareketinin kurucusu Bakunin'di. Daha gerçekçi olan ve altın çağdan ziyade bugün ile ilgilenen anarşistler, Bakunin ve onun takipçisi Ricardo Mella'yı izlemeye eğilimlidir. Onlar ekonomik birlik konusu üzerine yoğunlaşıyorlar; emeğin ihtiyaçlara göre değil, çalışılan saate göre ödüllendirilmesinin daha akıllıca olacağı uzun bir geçiş döneminin gerekli olduğuna inanıyorlardı. Geleceğin ekonomik

yapısının, yerel sendikaların ve endüstri dallarındaki federasyonların bir birleşiminden oluşacağını tasavvur ediyorlardı.

Uzunca bir süre, *syndicatos unicos* [yerel sendikalar, *ing. local unions*] CNT'e hakim olmuştu. İşçilere yakın olan, tüm toplu egoizmden [*ing. corporate egoism*] kurtulmuş olan bu gruplar, proletarya için fiziksel ve ruhani bir ev işlevi gördüler⁵. Bu yerel birliklerde verilen eğitim, sendika ve komün fikirlerinin sıradan emekçi militanların zihinlerinde kaynaşmasını sağladı.

1907 Uluslararası Anarşist Kongresi'nde⁶ sendikalistlerin anarşistlere karşı çıkmalarına neden olan teorik tartışmalar, pratikte de tekrar canlandırılarak İspanyol anarko-sendikalistlerinin bölünmesine neden oldu. CNT içinde günlük talepler çevresinde oluşan mücadele reformist eğilimlerin ortaya çıkmasına sebep oldu; bunun sonucunda anarşist doktrinlerin birliğini savunmak amacı ile 1927'de

⁵ CNT 1931'de, sadece endüstriyel federasyonun kurulmasına karar verdi. 1919'da bu, "saf" anarşistler tarafından merkezileşmeye ve bürokrasiye yol açacağı savı ile reddedilmişti; ama, sendikaların tek bir endüstride yoğunlaşması ile kapitalizmin yoğunlaşmasına cevap vermekte bir zorunluluk haline gelmişti. Geniş endüstriyel federasyonlar ancak 1937'de istikrarlı hale geldi.

⁶ Bakınız [Anarchist in the Trade Unions].

Federacion Anarquista Iberica [FAI, İberya Anarşist Federasyonu] kuruldu. 1931 yılında sendika hareketi içinde azınlığın "diktatörlüğünü" kınayan, sendikacılığın bağımsızlığını ilan eden ve onun kendi kendine yeterliliğini savunan sendikalist eğilimler "Otuzların Manifestosu"nu hazırladılar. Bazı sendikalar CNT'den ayrıldı; Temmuz 1936 devriminin arifesinde bu çatlaklar giderilse de, bazı reformist eğilimler sendika merkezinde var olmaya devam ettiler.

C. TEORİ

İspanyol anarşistleri devamlı olarak uluslararası anarşizmin temel ve hatta ikincil çalışmalarını İspanyol dilinde basmaktaydılar. Böylece ihmalden ve belki de bir toptan yıkımdan sakındılar, ve de hem devrimci hem de özgürlükçü olan sosyalizm geleneğini yaşattılar. Augustin Souchy kendini İspanyol anarşizminin hizmetine adayan Alman anarko-sendikalist bir yazardı. Ona göre, "*toplumsal devrim sorunu onların sendikalarında ve grup toplantılarında, gazetelerinde, broşürlerinde, ve kitaplarında devamlı suretle ve sistematik bir şekilde tartışılıyordu.*"

1931'de İspanyol Cumhuriyetinin ilanı "umutlu" yazıların patlamasına yol açtı; Peirats daha pek çoğunun olduğunu belirtmekle beraber elliye yakın başlığı sıralamaktadır; bunun "*devrimci yapılanma tutkusunun*" ve insanları devrimci yol için hazırlamaya katkıda bulunan yazıların çoğalmasına yol açtığını da özellikle belirtir. James Guillaume'nin 1876 tarihli *Ide'es sur L'Organisation Sociale* adlı broşürü, 1930'da Paris'te yayınlanan Pierre Besnard'ın kitabında geniş ölçüde alıntılanması nedeni ile, İspanyol anarşistlerince bilinmekteydi. Arjantin'e yerleşen Gaston Leval 1931'de, aşağıda tartışacağımız üzere Diego Abad de Santillan'ın önemli çalışmalarına doğrudan esin kaynağı olacak *Social Reconstruction in Spain*'i [İspanya'da Toplumsal Yeniden Yapılanma] yayınladı.

1932'de bir köy doktoru olan Isaac Puente liberter komünizmin biraz basit ve idealist bir taslağını yayınladı; bu fikirler CNT'nin 1936 Zaragosa kongresinde değerlendirmeye alındı. Puente, 1933'te Aragon'da oluşan isyan taraftarı komitenin bizzat esin kaynağı oldu.

1936 Zaragosa programı doğrudan köy demokrasisini belli bir ayrıntı düzeyinde tanımlamaktaydı. Komünal konsey, ikamet edenlerin oluşturduğu genel meclis tarafından seçilecek ve pekçok farklı teknik komitelerin temsilcilerinden oluşacaktı. Genel mec-

lis, komünün çıkarlarının gerektirdiği her durumda, komünal konseyin üyelerinin isteği ile veya ikamet edenlerin doğrudan talepleri ile toplanacaktı. Pek çok sorumlu pozisyondakiler, idareci [*ing. executive*] ya da bürokratik hiçbir karaktere sahip olmayacaktı. Görevli olanlar [*ing. incumbents*] (bazı teknisyenler ve istatistikçiler hariç olmak üzere) görevlerini üreticiler olarak sürdürecektir, herkes gibi genel meclisçe karar alınmasını gerektirmeyecek konuların ayrıntılarını tartışmak üzere günlük çalışmanın sonunda toplanacaklardı.

Aktif işçiler günlük birimler halinde değerlendirilen, harcadıkları emek miktarlarının kaydedileceği üretici kartları alacaklar ve bunları mallarla değiştirebileceklerdi. Toplumun aktif olmayan üyeleri ise sadece tüketici kartları alacaklardı. Genel bir norm (standart) olmayacak, komünlerin özerkliğine saygı gösterilecekti. Eğer uygun görülürse diğer komünlerin çıkarlarını zedelediği sürece, [komünler] farklı içsel değişim sistemleri oluşturabileceklerdi. Ama komünal özerklik hakkı, komünlerin yerel ve bölgesel federasyonlar içindeki kolektif dayanışma sorumluluğunu önlememeliydi.

Zaragosa kongresi üyelerinin ana kaygılarından birisi de zihinlerin geliştirilmesiydi. Tüm yaşamları boyunca bütün insanların bilim, sanat ve her çeşit araştırmaya erişimi sağlanacaktı –yalnızca bu faali-

yetler [için harcanan] maddi kaynakların üretim ile uyumlu olması koşulu ile. Toplum artık kol işçileri ve entellektüeller olarak ikiye ayrılmayacak; tümü, eşanlı olarak hem biri hem de ötekisi olacaktı. Bu tip paralel faaliyetlerin gerçeğe dönüştürülmesi insan doğasındaki sağlıklı dengeyi ortaya çıkaracaktı. Üretici olarak günlük çalışması bittiği zaman, birey kendi zamanının mutlak efendisi olacaktı. CNT, özgülleşmiş bir toplumun maddi gereksinmelerini karşılar karşılamaz, tinsel gereksinmelerini daha baskın bir şekilde ifade edileceğini tahmin ediyordu.

İspanyol anarko-sendikalistleri uzunca bir süredir "ortak ilgi grupları" [*ing. affinity groups*] olarak adlandırılan grupların özerkliğini sağlamakla ilgilenmişlerdir. Üyeleri arasında, özellikle güneyin yoksul köylüleri arasında, doğallık ve vejetaryanlık takipçileri vardı. Bu her iki yaşam tarzı da liberter toplum için hazırlıkta, insanoğlunun dönüşümü için uygun olarak nitelendirilmişlerdir. Zaragoza kongresinde, üyeler "endüstriyellemeye uygun olmayan", doğallık ve çıplaklık [*ing. nudist*] gruplarının kaderlerini ele almayı unutmamışlardır. Bu gruplar giderek kendi ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma geldikçe, [Zaragoza] kongre[-si] bunların delegelerinin komünler konfederasyonu ile görüşerek, diğer tarımsal ve endüstriyel komünlerle özel ekonomik antlaşmalar yapacağını tahmin etmekteydi. Bu

şimdi bizi güldürmekte mi? Çok büyük, kanlı bir toplumsal dönüşümün arifesinde, CNT birey olarak insanoglunun sonsuz şekilde çeşitlenmiş arzularının karşılanmasını denemenin hiç de aptalca olmadığını düşünmüştür.

Suç ve cezaya ilişkin olarak, Zaragosa kongresi Bakanın'ın öğretilerini takip etmiştir; toplumsal adaletsizlik suçun temel nedenidir, bunun sonucunda bu ortadan kaldırıldığı zaman suç nadiren oluşacaktır. Kongre insanın doğal olarak şeytan olmadığını onaylamıştır. Gerek ahlâk alanındaki gerekse üretici olarak ortaya çıkan bireysel yetersizlikler halk meclislerinde araştırılarak, her bir bağımsız durumu adilce bir çözüme kavuşturmak için her türlü çaba gösterilecektir.

Liberter komünizm tıbbi tedavi ve yeniden eğitim haricindeki tüm diğer cezalandırma biçimlerini kabul etmekte isteksizdir. Eğer bir takım hastalık koşulları sonucunda birey eşitleri arasında varolan uyumu zedeliyorsa, [bireyin] bu dengesiz koşulları tedavi edilecektir, ve aynı zamanda [bireyin] etik ve toplumsal hisleri uyarılacaktır. Eğer erotik tutkular diğerlerinin özgürlüğüne saygı göstermekle tanımlanan sınırları aşarsa, Zaragosa kongresi fiziksel hastalıklar ve aşk sevdasına iyi geleceğine inanarak, "hava değişimi" önerisinde bulunmaktadır. Sendika federasyonu cinsel özgürlükle çevrilmiş bir toplumda

bu gibi aşırı davranışların hala varolacağı konusunda oldukça şüpheliydi.

CNT kongresi Mayıs 1936'da Zaragosa programını onayladığı zaman, hiç kimse [programın] uygulanması zamanının sadece iki ay içinde geleceğini tahmin etmiyordu. Pratikte 19 Temmuz devrimci zaferini takip eden toprak ve sanayinin toplumsallaştırılması, ideal programından oldukça farklılaşmıştı. Komün kelimesi her satırda geçmekteyken, sosyalist üretim birimleri için gerçekte kullanılan kelime *collectividades* idi. Bu basit anlamda bir terminolojik değişiklik değildi; İspanyol kendine-yeterlilik yaratıcıları esin olarak diğer kaynaklara da baktılar.

Zaragosa kongresinden iki ay önce, Diego Abad de Santillan *El Organismo Economicode la Revolucion* [Devrimin Ekonomik Organizasyonu] adlı kitabını yayınlamıştı. Buradaki ekonomik yapı taslağı bir yerde Zaragosa programından farklı esinlere sahipti.

Birçok çağdaşının aksine, Santillan ondokuzuncu yüzyıl büyük anarşistlerinin katı ve steril bir takipçisi değildi. Son yirmibeş, otuz yıllık anarşist yazınının yeni ekonominin sorunlarına bu kadar az ilgi göstermesini ve gelecek için orijinal bir bakış oluşturamamasını üzüntü ile karşılıyordu. Diğer yandan anarşizm hemen hemen her dilde, tekrar tekrar soyut bir kavram olan özgürlük üzerinde durarak, ina-

nılmaz sayıda çalışmalar ortaya koymuştı. Santillan bu sindirilmesi imkansız çalışmaları Birinci Enternasyonal'in ulusal ve uluslararası kongrelerinde sunulan raporlarla karşılaştırdı, ve bu sonrakiler ona karşılaştırma için oldukça parlak gözüksüler. Bunlar, takip eden dönemlerdekilere göre, ekonomik problemleri çok daha iyi kavramışlardı.

Santillan gerici değildi, aksine zamanının adamıydı. "*Modern endüstrinin inanılmaz gelişiminin daha önce öngörülmesi imkansız olan pekçok yeni problem dizileri yarattığının*" farkındaydı. Roma savaş arabalarına ya da zanaatçı üretiminin ilkel biçimlerine geri dönmek söz konusu dahi olamaz. Ekonomik izolasyon, dar [geleneksel] düşünce şekli, İspanyol çiftçisinin altın çağ nostaljisinin kalbinde yer alan *patria chica* (küçük baba toprağı), Kropotkin'in küçükölçekli ve ortaçağ "özgür komün" [fikirleri], tüm bunlar antik yapıtlar müzesine devredilmelidir. Bunlar artık zamanı geçmiş komünalist fikirlerin kalıntılarıdır. Ekonomik bakış açısından, hiçbir özgür komün varlığını sürdüremez. "*Bizim idealimiz ülkenin, ve devrim durumundaki bütün diğer ülkelerin ekonomileri ile ilintili, federe ve eklemlenmiş bulunan bir komündür*". Tek sahipliliğı [başlılığı], iki başlı hydra [mitolojik iki başlı dev deniz yılanı] ile ikame etmek ne kolektivistdir, ne de kendinden-yönetimdir. Toprak, fabrikalar, madenler, ulaşım araçları herkesin

çalışmasının ürünleridirler ve herkesin kullanımına açık olmalıdırlar. Günümüzde ekonomi artık ne yerel, ne de ulusal; bunların ötesinde dünya-çapında [tanımlanıyor]. Modern yaşamın karakteristik özelliği tüm üretici ve bölüşümcü güçlerin uyum içinde olmasıdır. ”*Toplumsallaşmış ekonomi, yönlendirilen ve planlanan zorunlu bir gereksinimdir; ve modern ekonomik dünyanın eğilimlerine de uygundur.*”

Santillan federal ekonomik konsey tarafından yürütülen koordinasyon ve planlama işlevlerinin politik bir otorite olmayacağını, aksine yalnızca bir koordinasyon organı, ekonomik ve yönetsel düzenleyici olacağını tasavvur ediyordu. Onun direktifleri, endüstrinin farklı kollarında [varolan] fabrika konseylerinin federasyonları[-nın biraraya gelmesi] ile oluşan sendikalar ve yerel ekonomik konseylerden gelecektir. Böylece federal konseyler birisi yerele, diğeri ise mesleğe [iş dalına] dayanan otoritenin iki uç halkasını birleştirirler. Tabandaki organizasyonlar, herhangi bir anda gerçek ekonomik durumun anlaşılmasını sağlayacak istatistikleri hazırlarlar. Böylece [federal konsey] ana eksiklikleri ve yeni endüstrilerin veya tarımsal ürünlerin en çok gerektirdiği sektörleri saptayabilir. ”*En yüksek otorite figürler ve istatistiklerde olduğu zaman, artık polise ihtiyaç da kalmayacak*”. Böyle bir sistemde devlet baskısı hiçbir işleve sahip değildir, tamamen kısır ve hatta imkansızdır.

Federal konsey yeni normların yaygınlaştırılmasını, bölgeler ve ulusal birliğin oluşumu arasındaki karşılıklı bağımlılığın artmasını amaçlar. Aynı zamanda yeni iş metodlarının, yeni imalat süreçlerinin ve yeni tarımsal tekniklerin araştırılmasını teşvik eder. İşgücünün bölgeler ve ekonominin dalları arasında dağıtımını sağlar.

Santillan'ın Rus Devrimi'nden pekçok şey öğrendiğine şüphe yok. [Rus Devrimi] bir yandan devletin ve bürokratik mekanizmanın yeniden oluşması tehlikesine karşı uyanık olmak gerektiğini düşündürürken, öte yandan zaferle sonuçlanmış bir devrimin ara ekonomik formlardan –⁷ Marks ve Lenin'in "burjuva yasası" olarak adlandırdığı ve belli bir süre daha varolan– geçmesinin kaçınılmaz olduğunu düşündürdü. Örneğin banka ve para sisteminin bir kalemde ortadan kaldırılması söz konusu bile olamaz. Bu kurumlar dönüştürülmeli ve toplumsal hayatın devamlılığını sağlamak için değişimin geçici araçları olarak kullanılmalıdırlar, ve yeni ekonomik biçimlerin yolunu hazırlamaladırlar.

Santillan İspanyol Devriminde önemli bir role sahip olacaktır; [sırasıyla] Anti-Faşist Milis Merkez Komitesi'nin üyesi (Temmuz 1936'nın sonları), Ka-

⁷ Marksistlerin aksine, anarşistlerin reddettiği ara politik biçimleri ile karıştırmayınız.

talonya Ekonomik Konseyi'nin üyesi (11 Ağustos) ve Katalonya hükümetinin Ekonomi Bakanı (Aralık ortası) olarak çalıştı.

D. "A-POLİTİK" DEVRİM

İspanyol Devriminin hem liberter düşünürlerin akıllarında, hem de insanların bilinçlerinde nispeten iyi hazırlanmış olduğu söylenebilir. Bu nedenle İspanyol Sağının, Halk Cephesinin 1936 Şubatı seçim zaferini devrimin başlangıcı olarak nitelendirmesi hiç de sürpriz değildir.

Gerçekten de kitleler kısa zamanda dar kapsamlı [olan] seçim sandıklarındaki başarıyı aştılar. Onlar parlamento oyununun kurallarını gözardı ettiler, ve hapistekileri serbest bırakmak için hükümetin kurulmasını dahi beklemediler. Çiftçiler toprak sahiplerine [derebeyi, *ing. landlords*] kira ödemeyi bıraktılar; günlük tarım işçileri toprakları işgal ederek, ekmeye başladılar; köylüler belediye konseylerini lağvederek, kendi kendilerini yönetme sürecini hızlandırdılar; demiryolu işçileri demiryollarının ulusallaştırılması taleplerini desteklemek için greve gittiler. Madrid'in inşaat işçileri toplumsallaştırmanın ilk adım olan işçilerin kontrolünü talep ettiler.

Albay Franco'nun önderliği altındaki askeri liderler devrim belirtilerine *darbe* ile cevap verdiler. Fakat aslında zaten başlamış olan devrim sürecini hızlandırmaktan başka bir şey yapmadılar. Madrid'te, Barcelona'da, kısmen Valencia'da, Sevilla hariç hemen hemen tüm büyük şehirlerde insanlar taarruz durumuna geçtiler; barikatlar oluşturdular, sokaklarda barikatlar yükseldi ve stratejik yerleri işgal edildi. İşçiler sendikaların çağrılarına cevap vermek için dört bir yandan koştu. [İnsanlar] kendi hayatlarını hiçe sayarak, çıplak elleri ve açık bağırları ile Franco güçlerinin kalelerine saldırılar düzenlediler. Düşmandan silahlarını almakta ve askerleri kendi safalarına çekmekte oldukça başarılı oldular.

Halkın bu kını sayesinde askeri darbe yirmidört saat içinde kontrol altına alındı ve toplumsal devrim kendiliğinden başlamış oldu. Farklı bölgelerde ve şehirlerde doğal olarak eşitsiz bir şekilde yayıldı, ama en çabuk Katalonya'da ve özellikle de Barcelona'da yayıldı. Halen kurulu olan otoriteler şaşkınlıklarından kurtulduklarında, artık aslında varolmadıklarının farkına vardılar. Devlet, polis, ordu, idare tüm hepsi, varoluş sebeplerini artık kaybettiklerini gördüler. Tüm Sivil Muhafızlar [*ing. Civil Guard*] işten el çektirilmiş ya da tasfiye edilmişti; zafer kazanmış işçiler düzenin devamını sağlıyorlardı. En acil konu gıda arzının organize edilmesiydi; komite-

ler gıda stoklarını barikatlardan kantinlere dönüştürmüş [yerlere] dağıttılar, ve sonra da komünal restorantlar açtılar. Komşu komitelerden yerel idareler oluşturuldu, ve savaş komiteleri işçi milislerinin cepheye hareketlerini organize ettiler. Sendika merkezi gerçek anlamda bir şehir salonu [şehir konseyinin toplantı yaptığı salon anlamında, *ing. town hall*] oldu. Artık bu sadece faşizme karşı "cumhuriyetin savunulması" değildi, bu bir Devrimdi –ama Rus devriminin aksine bu Devrim, yıkıntılardan otoritesinin organlarını yaratmak zorunda değildi; pekçok komiteleri ile tabanda varolan mevcut anarko-sendikalist organizasyonun varlığı sovyetlerin seçilmesini gereksiz kıldı. Katalonya'da CNT ve onun bilinçli azınlık grubu FAI, aslında sadece izafi olan yetkililerden çok daha güçlüydü.

Özellikle Barcelona'da işçi komitelerinin aslında hali hazırda *de facto* [pratikte geçerli olarak] olarak sahip oldukları gücü yasal anlamda da ele geçirmelerini engelleyecek hiçbir şey yoktu. Ama bu gerçekleşmedi. Onyıllar boyunca İspanyol anarşizmi, insanları "politika"nın aldatıcılığına karşı uyarıyordu, ve "ekonomik olanın" önceliğini belirtiyordu. Devrimin eşğinde anarşistler şuna benzer birşeyi öne sürdüler; bırakalım politikacılar istediklerini yapsınlar, biz "apolitikler" ise ekonomiye el atacağız. 3 Eylül 1936'da, *CNT-FAI Enformasyon*

Bülteni, yayınladığı "Hükümetin Gereksizliği" adlı makalede ekonominin kamulaştırılmasının *ipso de facto* [resmen ifade edilmese de pratikte geçerli olan] oksijensizlikten ölecek olan "burjuva Devletin tasfiyesi"ne yol açacağını öne sürüyordu.

E. HÜKÜMETTE ANARŞİSTLER

Hükümetin bu derecede önemsiz olarak ele alınması kısa sürede tersine döndü, ve İspanyol anarşistleri kısa süre içinde hükümetçi [*ing. governmentalist*] oldular. 19 Temmuz Devriminin hemen ertesinde Barcelona'da, anarşist aktivist Garcia Oliver ile bir burjuva liberal olan Katalon hükümeti başkanı Companys arasında bir görüşme gerçekleşti. Aslında o [Companys] istifa etmek üzereydi, ama yerinde tutuldu. CNT ve FAI anarşist bir "diktatörlük" uygulamayı reddettiler, ve diğer sol gruplarla işbirliği yapmaya niyetli olduklarını açıkladılar. Eylül ortasında CNT, onbeş kişilik "Savunma Konseyi"ni oluşturmak için merkezi hükümet başkanı Largo Caballero'yu ziyaret etti –beş üye ile yetineceklerdi. Bu aslında başka

bir adla olsa da kabineye katılma fikrinin kabul edilmesi demektir.

Bunu takiben anarşistler iki hükümette daha bakanlık kabul etmek durumunda kaldılar; ilk olarak Katalonya'da ve sonra da Madrid'de. Barcelona'da olan İtalyan anarşisti Camillo Berneri, yoldaşı bakan Federica Montseny'e yazdığı açık mektupta anarşistleri hükümete girmekle rehine durumuna düşmekle ve [sınıf] düşmanlarıyla flört eden politikacılarla [beraber bir] cephe oluşturmakla suçladı⁸. Gerçekten de İspanyol anarşistlerinin parçası olmayı kabul ettikleri Devlet, resmi kişileri ve siyasi şahsiyetleri çoğu zaman cumhuriyete oldukça düşük seviyede bağlı olan –eğer o da [kadarı da] varsa– bir burjuva Devleti idi. Peki bu görüş değişikliğinin sebebi neydi?

İspanyol Devrimi, karşı-devrimci askeri darbeye cevap olarak ortaya çıkan proleter bir karşı sal-

⁸ CNT'nin bağlı olduğu *The International Workers' Association* (IWA, Uluslararası İşçi Birliği), hükümete katılması ve bunun sonucunda verdiği tavizler nedeni ile anarko-sendikalist sendika merkezine [CNT'e] suçlamalarda bulunduğu özel kongre toplantısını 11-13 Haziran 1937'de Paris'te yaptı. Bundan cesaretle, Sebastian Faure *Le Libertarie*'nin 8, 15 ve 22 Haziran sayılarında yayınlanan, "Ölümcül Meyil" adlı bir makale serisi yazdı. Bunlarda İspanyol anarşistlerinin hükümete katılması sertçe eleştirilmekteydi. Bunlar CNT'yi kızdırmıştı ve IWA sekreteri Pierre Besnard'ın istifa etmesine yol açtı.

dırı sonucunda olmuştur. Başlangıcından itibaren Devrim (askeri açıdan) kendini-savunma özelliği gösterdi, çünkü anti-faşist milislerle [birlikte] Albay Franco'nun taraftarlarına karşı koymak zorundaydılar. Ortak bir tehlike ile karşı karşıya olan anarşistler, halihazırda Franco'nun isyanına karşı duran diğer sendika güçleriyle ve hatta politik partilerle biraraya gelmekten başka seçenekleri olmadığını düşündüler. Faşist güçler Franco'ya olan desteklerini arttırdıkça, anti-faşist mücadele de gerçek bir savaşa, klasik biçimdeki toptan bir savaşa dönüştü. Liberterler bunu ancak ilkelerinden –hem politik hem de askeri– daha fazla ödün vererek yapabilirlerdi. Yanlış olarak Devrim'in zaferinin ilk aşamada savaşı kazanarak sağlanabileceğine inanıyorlardı, ve Santillan'ın itiraf ettiği gibi savaşa "herşeyi kurban ettiler". Berneri boşu boşuna savaşın önceliğine karşı çıktı, ve Franco'nun bozguna uğratılmasının ancak *devrimci* savaş ile sağlanabileceğini savundu. Devrimi geciktirmek [yavaşlatmak], aslında Cumhuriyetin en güçlü yanını, yani kitlelerin aktif katılımını zayıflatmak demekti. Konunun bundan daha ciddi tarafı ise, Batı demokrasileri tarafından ambargo konmuş olan ve ilerleyen faşist ordularının ağır tehlikesi altındaki Cumhuriyet İspanyasının varolmak için Sovyet askeri yardımına muhtaç olmasıydı. Bu

yardım iki yönlü bir koşulla sağlanıyordu: 1) Komünist parti olabildiğince ve anarşistler en az kârı sağlamalı; 2) Stalin İspanya'da toplumsal devrimin ne pahasına olursa olsun engellenmesini istiyordu; sadece bunun [toplumsal devrimin] liberter olacağı nedeni ile değil, aynı zamanda bunun Hitler'e karşı oluşturulan "demokratik birlik"te SSCB'nin müttefiği olduğu varsayılan Britanya'ya ait olan sermaye yatırımlarının kamulaştırılması anlamına gelecek olması nedeni ile [engellenmesini istiyordu]. İspanyol Komünistleri Devrim'in olduğunu [dahi] inkar etmeye kadar işi vardırıdılar; [onlara göre] yasal hükümet, basit anlamıyla askeri isyanının üstesinden gelmeye çalışıyordu. Mayıs 1937'de Barcelona'da kanlı bir mücadele gerçekleşti ve işçiler Stalinist emirlerle hareket eden güçlerce silahsızlandırıldılar. Birleşik hareket etme adına anarşistler işçilerin karşılık vermesini engellediler. Cumhuriyet'in nihai yenilgisine kadar [anarşistlerin] Halk Cephesinin hatalarına katılmakta üzücü bir şekilde ısrar etmeleri bu kısa kitapta incelenemez.

F. TARIM'DA KENDİNDEN YÖNETİM

Öte yandan en fazla önem verdikleri alanda, yani ekonomi alanında İspanyol anarşistleri tamamen ödünsüz bir görüntü çizdiler ve çok daha az ölçüde taviz verdiler. Tarımsal ve endüstriyel kendinden-yönetim büyük ölçüde kendiliğinden olmuştur. Ama Devlet güçlendikçe ve savaş gittikçe daha fazla totaliter bir hal aldıkça, savaşta olan burjuva cumhuriyeti ile komünist ya da liberter kolektivizm arasında da giderek keskinleşen bir uzlaşmazlık ortaya çıktı. Sonunda, geri çekilmek zorunda kalan kendinden-yönetim, "anti-faşizm" altarına⁽²⁾ kurban edildi. Peirats'a göre kendinden-yönetimin bu tecrübesinin kuramsal çalışması hala yapılmayı beklemektedir; fakat bu zorlu bir iş olacaktır, çünkü kendinden-yönetim değişik yer ve zamanlarda pekçok farklı biçimler göstermiştir. Bu konu aslında çok daha fazla ilgiyi haketmektedir, çünkü hakkında göreceli olarak çok az şey bilmekteyiz. Cumhuriyetçi saflarda bile bu konu ya atlanmıştır, ya da oldukça önemsizce ele alınmıştır. İç savaş onu geriye itmiştir, ve hatta bugün bile insan

(2) altar: kurban kesilen özel yüksek yer, sunak, kurban taşı.

zihninde gölgede kalmaktadır. Örneğin İspanyol anarşizminin belki de en yaratıcı mirası olan *To Die in Madrid* [Madrid'de Ölmek] filminde dahi [bu konuya] hiç değinilmemektedir.

19 Temmuz 1936 Devrimi, Franco'nun askeri darbesine halkın yıldırım hızı ile cevap verdiği bir savunma hareketiydi. Sanayiciler ve büyük toprak sahipleri alelacele varlıklarını terk ederek, sığınmacı olarak yurtdışına kaçtılar. İşçiler ve köylüler bu terk edilmiş varlıklara el koydular, günlük tarım işçileri kendi başlarına bu toprakları ekmeye devam etme kararı aldılar. Oldukça kendiliğinden ve eşanlı olarak, kendilerini "kolektifler" etrafında birleştirdiler. Katalonya'da köylülerin bölgesel kongresi CNT ile birlikte toplandı, ve 5 Eylül'de sendikanın yönetimi ve kontrolü altındaki toprakların kolektifleştirilmesi kararını açıkladı. Büyük topraklar ve faşistlerin mal varlıkları toplumsallaştırılırken, küçük toprak sahiplerine bireysel mülkiyet ile kolektif mülkiyet arasında özgür tercih yapma hakkı tanındı. Yasal düzenleme ise bundan sonra oluştu; Cumhuriyetçi merkez hükümeti 7 Ekim'de "faşist ayaklanma ile işbirliği yapan kişilerin" mal varlıklarına tazminatsız olmak üzere el koydu. Aslında bu yasal açıdan yetersiz bir hareketti, çünkü halk tarafından kendiliğinden şekillenen ve halihazırda gerçekleşmiş olan el koyma olaylarının ancak küçük bir kısmını kapsamaktay-

dı; köylüler ise ister askeri darbeye yer alanlarınsın olsun, ister onların olmasını topraklara el koyuyorlardı.

Büyük-ölçekli tarım için gerekli olan teknolojik kaynaklarının olmadığı az gelişmiş bir ülkede, köylüler toplumsallaşmış tarımdan ziyade halihazırda elde edemedikleri özel mülkiyet tarafından cezbedilmekteydiler. İspanya'da ise bunun aksine liberter eğitim ve kolektivist gelenek teknolojik az gelişmişliği bir anlamda ikame ederek, köylülerin bireysel eğitimlerini törpüledi ve onları sosyalizme doğru yönlendirdi. Köylülerin en yoksul kesiminin tercihi bu sonrakı [kolektivist eğilim] olurken, Katalonya'dakiler gibi biraz daha iyi durumda olanlar ise bireyselliğe saplandılar. Toprak işçilerinin büyük bir kısmı (yüzde 90'ı) başlangıcından itibaren kolektiflere katıldılar. Bu karar köylüler ve şehirli işçiler arasında yakın bir işbirliği oluşmasını sağladı –şehirli işçiler işlevlerinin doğal bir gereği olarak üretim araçlarının toplumsallaştırılmasının destekleyicisiydiler. Toplumsal bilinçlilik kırsal kesimde şehirlerden daha ileri gözükmekteydi.

Tarımsal kolektifler, kendilerini iki yönlü bir yönetim mekanizması ile oluşturdular: ekonomik ve coğrafi. Bu iki işlev birbirinden ayrıydı, fakat çoğu zaman bu işlevleri üstlenen ya da kontrol eden sendikalarıydı. Her köyde emekçi köylülerin genel konseyi,

ekonomik yönetimden sorumlu olacak bir yönetim komitesi seçmekteydi. Sekreter hariç tüm üyeler aynı zamanda da işçiliğe devam etmekteydiler. Çalışmak, onsekiz ve altmış yaşları arasındaki her sağlıklı erkek için zorunluymuştu. Köylüler on ya da daha fazla kişiden oluşan gruplara ayrılıyorlar, her grup bir delege tarafından yönlendiriliyordu; ve her bir gruba ilgili işin doğasına ve üyelerinin yaşlarına uygun olacak şekilde ekilecek bir alan ya da yapılacak bir görev verilmekteydi. Yönetim [idari] komitesi her akşam gruplardan gelen delegeleri kabul etmekteydi. Yerel idare konusunda ise, yapılan faaliyetlere dair raporları toplamak için komün ikamet edenleri sık sık genel meclis toplantılarına [*ing. general assembly*, genel kamuya açık toplantılar anlamında] çağırırmaktaydı. Giysiler, ev mobilyaları, kişisel tasarruflar, küçük ev hayvanları, bahçe alanları ve aile için kullanılan kümeslikler hariç her şey ortak havuza konmaktaydı. Zanaatkârlar, berberler, ayakkabıcılar, vb. kolektiflerde toplanmıştı; topluluğa ait olan koyunlar birkaç yüz [koyundan] oluşan sürülere ayrılmış ve çobanların kontrolüne verilmişti, ve sistemli bir şekilde dağlardaki otlaklıklara dağıtılmaktaydılar.

Ürünlerin paylaşılması konusunda ise pekçok farklı sistem denenmiştir; bazıları kolektivizme dayanmaktaydı, bazıları ise tam bir komünizme dayanmaktaydı, ve yine diğer bazıları ise bu ikisinin kom-

binasyonları ile şekillendirilmekteydi. Çoğu durumda ödeme ailenin ihtiyaçlarına göre yapılmaktaydı. Her ailenin başı genellikle kiliselerde ya da onun binalarında kurulmuş olan komünal dükkanlarda satılan tüketim maddeleri ile değiştirilebilecek olan özel olarak işaretlenmiş pesetaları [İspanyol para birimi] günlük ücret olarak almaktaydı. Tüketilmeden kalan miktar ise bireyin faydasına peseta kredi hesabına yatırılmaktaydı. Bu hesaptan ufak miktarlarda cep harçlığı çekmek mümkündü. Kira, elektrik, sağlık hizmetleri, ilaçlar, yaşlılık yardımları gibi şeyler tamamen ücretsizdi. Eğitim keza yine ücretsizdi ve okullar genelde eski manastırlarda kurulmuştu; [eğitim] ondört yaşın altındaki tüm çocuklar için zorunluydu ve onlar için el işçiliği yapmak yasaklanmıştı.

Kolektiflere üyelik anarşistlerin özgürlüğe olan ilgilerinin temellerinin gerektirdiği üzere gönüllüğe dayanmaktaydı. Küçük köylüler üzerinde hiç bir baskı uygulanmadı. Topluluğun dışında kalmayı seçenler, onun [topluluğun] hizmetlerinden ve faydalarından yararlanamıyorlardı, çünkü [bir anlamda] kendi kendilerine yeterli olduklarını kabul etmiş oluyorlardı. Ama istedikleri şekilde komünal çalışmaya katılmayı seçerek, ürünlerini komünal dükkanlara getirebilirlerdi. Böylece genel meclis toplantılarına katılabilir, ve kolektif [-in sağladığı] faydaların bir kısmından yararlanabilirlerdi. Sadece

ekebileceklerinden daha fazla toprağı almaları yasaklanmıştı, ve sadece bir kısıtlamaya tabiydiler; varlıkları ve mülkiyetleri sosyalist düzeni rahatsız etmemeliydi. Bazı yerlerde toplumsallaştırılmış alanlar bireysel köylülerle yapılan gönüllü toprak değişimleri sayesinde daha büyük birimlere dönüştürülmüştü. Birçok köyde, bireyselciler –köylüler ya da tüccarlar olsun– zaman geçtikçe sayı olarak azaldı. Bunlar [kendilerini] izole edilmiş hissederek, kolektiflere katılmayı tercih ettiler.

Öyle gözüküyor ki kolektivist günlük ücret prensibini uygulayan birimler, insan doğasında hala köklü bir şekilde varolan –özellikle kadınlar arasında– egoizmi dikkate almayarak aceleci bir şekilde –göreceli olarak daha az [sayıda] olan– toptan komünizme geçmeyi deneyenlerden daha sağlam oldu. Paranın ortadan kaldırıldığı ve nüfusun, üretim ve tüketimini kolektifin dar limitleri içinde [oluşturulan] ortak havuzlardan kendi kendine karşıladığı köylerde, bu felç edici kendine-yeterlilik dezavantajı kendini hissettirdi, ve kısa sürede bireysellik avantajlı duruma geldi; böylece [bu] komüne katılan, ama aslında komünist düşünce biçimine sahip olmayan pekçok eski küçük köylünün terketmesi bu toplulukların dağılmasına yol açtı.

Komünler biraraya gelerek, daha üst [seviyede] bölgesel federasyonların bulunduğu kanton federas-

yonlarını oluşturuyordu. Teorik olarak kanton federasyonuna ait olan tüm topraklar, aralarında sınırlar olmayan tek bir birim olarak kabul ediliyordu⁹. Köyler arasında dayanışma olabildiğince uç noktaya kadar götürülüyordu, ve bu da eşitleme fonlarının en yoksul kolektiflere yardım olarak verilmesi ile sağlanıyordu. Aletler, hammaddeler ve ihtiyaç fazlası emek gereksinim duyan komünlerin kullanımına sunuluyordu.

Kırsal toplumsallaştırmanın boyutu farklı eyaletlerde farklılıklar göstermekteydi. Daha önce de söylediğii üzere, Katalonya küçük ve orta ölçekli çiftliklerden oluşmaktaydı ve köylüler güçlü bireysel geleneklere sahipti; bu nedenle de birkaç tane deneme amacı ile kurulandan başka [kolektif] yoktu. Bu bölgedeki tarımsal işçilerin yaratıcı girişimleri, Franco birlikleri ile savaşmak üzere kuzey cephesine giderken buradan geçen liberter milis birimi Durruti Kolu tarafından, ve bunu takiben tabanda devrimci otoritenin –Cumhuriyet İspanya’sında türünün tek örneğii olan– oluşturulması ile teşvik edilmiştir. Yırım milyon civarında üyesi olan 450’ye yakın kolektif oluşturuldu. İspanya’nın en zengin bölgesi olan (merkezi Valencia olan beş eyaletten oluşan) Levant

⁹ ”Teori’de”, çünkü bu konuda köylüler arasında yasal davalar olmaktadır.

bölgesinde coğrafi alanın % 43'ünü, narenciye üretimin % 50'sini ve narenciye ticaretinin % 70'ini oluşturan 900'e yakın kolektif kurulmuştu. Kastilya'da 100,000'e yakın üyesi olan 300 kolektif oluşturulmuştu. Toplumsallaştırma Estremadura'da ve Endülüs'ün bir kısmında da ilerleme gösterirken, Asturya'daki ise birkaç ilk [öncü] teşebbüs bastırılmıştı.

Birçok insanın kabul ettiğinin aksine kökten [tabandan, *ing. grass-roots*] sosyalizm sadece anarko-sendikalistlerin işi değildi. Gaston Leval'e göre kendinden-yönetimin destekleyicileri çoklukla "liberter olduğunu bilmeyen liberterler"di. Estremadura'da ve Endülüs'te, sosyal-demokrat, Katolik; ve Asturya'da ise komünist olan köylüler dahi kolektifleştirmenin öncülüğünü yaptılar. Ama anarşistler tarafından kontrol edilmeyen, belediyelerin otoriter bir şekilde büyük malikanelere el koyduğu güney topraklarında, günlük işçiler bunun devrimci bir dönüşüm olduğunu hissedemediler; ücretleri ve çalışma koşulları değişmedi, orada kendinden-yönetim yoktu.

Tarımsal kendinden-yönetim, –muhalefet tarafından sabote edildiği ve savaş nedeni ile kesintiye uğradığı yerler hariç– şüphe götürmez bir başarıydı. Halihazırda acınacak durumda olan büyük-ölçekli özel sahipliğin performansını aşması zor olmadı. 10,000

civarındaki feodal toprak sahibi İspanyol Yarımadası topraklarının yarısını mülkiyeti altında bulunduyordu. Bağımsız çiftçiler sınıfının gelişmesine müsaade etmektense veya günlük işçilerine yeterli ücret vermektense, topraklarının büyük bir kısmını nadasa bırakmak onlar için daha uygundu; [çünkü] bunlardan herhangi birini yapmak ortaçağdan kalan feodal otoritelerinin aşınmasına yol açacaktı. Bu nedenle onların varlığı İspanyol toprağının doğal refahının tam ölçüde geliştirilmesine engel teşkil etmekteydi.

Devrimden sonra topraklar rasyonel birimler halinde biraraya getirilerek, tarım uzmanlarının kararlarına ve genel plana uygun olarak büyük ölçekte işletilmeye başlandı. Tarımsal teknisyenlerin çalışmaları [ile elde edilen] ürünün daha önceye göre % 30-50 artmasına yol açtı. Ekilen alanlar arttırıldı; insan, hayvan ve mekanik enerji daha rasyonel şekilde kullanıldı, ve çalışma yöntemleri kusursuzlaştırıldı. Ürünler çeşitlendirildi, sulama yaygınlaştırıldı, ağaçlandırma teşvik edildi ve fidanlık oluşturulmaya başlandı. Domuz ağılları inşa edildi, kırsal teknik okulları oluşturuldu ve örnek çiftlikler kurularak besi büyükbaş hayvan yetiştirilmesi geliştirildi; destekleyici tarımsal endüstriler işletmeye açıldı. Toplumsallaşmış tarım bir yandan toprağının büyük kısmını nadasa bırakan büyük-ölçekli sahipliliğe kar-

şı; öte yandan da basit tekniklerle, verimsiz tohumlarla gübre kullanılmadan ekimin yapıldığı küçük ölçekli çiftçiliğe karşı üstünlüğünü ispatladı.

Tarımsal planlamaya yönelik ilk teşebbüsler ilgili kanton komiteleri tarafından kolektiflerden toplanan üretim ve tüketim istatistiklerinin sunulduğu, ve kendi alanı içindeki üretimin miktarı ve kalitesini denetleyen bölge komiteleri tarafından ortaya atıldı. Satılmak üzere malları toplayan ve karşılığında bir bütün olarak bölgenin ihtiyaç duyduğu malları satın alan bölge komitesi, bölge dışı ticaretle uğraşmaktaydı. Yerel anarko-sendikalizm, organizasyonel yeteneğini ve koordinasyon kapasitesini en iyi Levant'da gösterdi. Narenciye ürünlerinin ihracatı modern ticari tekniklerin düzenli kullanımını gerektirmekteydi; zengin üreticilerin yarattığı bir takım ciddi anlaşmazlıklara rağmen bunlar gerçekten de oldukça başarılı bir şekilde uygulandı.

Kültürel gelişme maddi iyileşme ile birlikte gitmekteydi; yetişkinleri okur-yazar yapmak için kampanyalar başlatıldı; bölgesel federasyonlar bütün köylerde dersler, filmler ve tiyatro gösterileri organize ettiler. Bu başarılar sadece sendika organizasyonun gücü ile değil, önemli ölçüde de insanların zekası ve girişimleri ile gerçekleşmişti. Her ne kadar büyük çoğunluğu okur-yazar olmasa da, dışardan gözlemcilerin dikkatini de çektiği üzere, köylüler

belli bir ölçüde sosyalist bilinçlilik, pratik bir iyi tavır, dayanışma ve fedekârlık ruhu gösterdiler. O zamanlar Britanya Bağımsız İşçi Partisi'nden olan, şimdinin Lord Brockway'i, Fenner Brockway Segorbe kolektifini ziyaret etmiş ve *"köylülerin ruh hallerinin, iyimserliklerinin, ortak çabaya katkıda bulunma yollarının ve sonuçta hissettikleri gururun tümünün takdire şayan olduğunu"* rapor etmişti.

G. ENDÜSTRİ'DE KENDİNDEN-YÖNETİM

Kendinden yönetim, özellikle İspanya'nın en endüstriyelleşmiş bölgesi olan Katalonya'da endüstri'de denendi. İşverenleri kaçmış olan fabrikalarda işçiler fabrikaların çalışmasını devam ettirmek için kendiliklerinden kontrolü ele aldılar. Üzerlerinde CNT'nin kırmızı ve siyah bayrağı dalgalanan Barcelona fabrikaları, Devlet'in hiçbir müdahalesi ve yardımı olmadan; hatta zaman zaman da hiçbir deneyimli yönetsel yardım olmadan, dört haftadan fazla bir süre devrimci işçi komiteleri tarafından idare edildi. [Onlar] proletarya teknisyenler tarafından yardım edilmek gibi iyi bir şansa sahiptiler. 1917-18'de Rus-

ya'da ve 1920'de İtalya'da kısa süren fabrika işgalleri deneyimlerinde mühendisler toplumsallaştırmanın bu yeni deneyimine yardımcı olmayı reddetmişlerdi; İspanya'da ise [mühendislerin] çoğunluğu başlangıçtan itibaren yakın bir işbirliği içinde bulundular.

Ekim 1936'da, endüstrinin toplumsallaştırmasını geliştirme amacı ile 600,000 işçinin temsil edildiği sendika konferansı Barcelona'da toplandı. İşçilerin girişimleri 24 Ekim 1936 tarihli Katalan hükümetinin yasası ile kurumsallaştırıldı. Bu *fait accompli*⁽³⁾'i onaylamış oldu, ama kendinden-yönetimin yanına hükümet kontrolünü de koymuş oldu. Birisi sosyalist, diğeri özel olmak üzere iki ayrı sektör yaratıldı. Mal sahiplerinin üretimi durduğu ya da halk mahkemesi tarafından devrim-karşıtı ilan edildiği, ve üretiminin önemli olduğuna karar verilen tüm yüz işçiden fazla işçi çalıştırılan fabrikalar (elli ile yüz işçi arasında işçi çalıştıranlardan ise eğer işçilerin dörtte üçü bu yönde bir talepte bulunursa) toplumsallaştırılacaktı –asında pek çok işletme ağır borçlu olması nedeni ile toplumsallaştırıldı.

Kendinden-yönetim ile işleyen bir fabrika, farklı ticaret ve hizmetlerden temsilci olarak seçilen beş-onbeş üyeli bir yönetim komitesi tarafından idare edilmekteydi. Yarısı her yıl yenilenmek üzere, [ko-

(3) (*latince*) halihazırda olmuş bir şey.

mite üyeleri] genel meclis toplantısında işçiler tarafından aday gösterilmekte ve iki yıl görevlerini sürdürmekteydiler. Komite kendi gücünü kısmen ya da tümü ile teslim ettiği bir yönetici atamaktaydı. Çok büyük fabrikalarda yönetici seçiminin bir üst organizasyon tarafından onaylanması gerekmektedir. Bunun da ötesinde her komiteye bir hükümet denetçisi atanmaktaydı. Aslında bu tam bir kendinden yönetim değil, Katalon hükümeti ile yakın ilişki içinde olunan bir çeşit ortak yönetimdi.

İdari komite, ya işçilerin genel toplantısı kararı ile ya da endüstrinin belirli kollarının [*ing. branches*] (idari komitelerden dört, sendikalardan sekiz ve bir üst organizasyon tarafından atanan dört teknisyenden oluşan) genel konseyi kararı ile geri çağrılıyordu. Bu genel konsey işin ve kârın nasıl dağıtılacağını planlıyordu, ve kararları bağlayıcıydı. Özel girişimin elinde bulunan işletmelerde ise seçilmiş işçi konseyleri, "işveren ile yakın işbirliği içinde bulunarak" üretim sürecini ve çalışma koşullarını kontrol etmekteydi. Toplumsallaştırılmış fabrikalarda ücret sistemi dokunulmadan eskisi gibi bırakıldı. Her işçiye sabit bir ücret ödenmeye devam edildi. Karlar fabrika düzeyinde paylaşılmıyordu ve toplumsallaştırmadan sonra ücretler çok az arttırıldı; aslında [artışlar] özel girişimcilerin elinde kalan sektörlerden de azdı.

24 Ekim 1936 yasası bir yandan kendinden-yönetim istekleri ile sol hükümetin yönlendirme eğilimleri arasında, öte yandan ise kapitalizm ile sosyalizm arasındaki karşılıklı yapılan tavizlerin bir sonucuydu. Liberter bir bakan tarafından hazırlanmış ve hükümette anarşist liderler bulunması sebebi ile CNT tarafından onaylanmıştı. Kendi elleri güç kollarının üzerinde dururken nasıl hükümetin kendinden-yönetime müdahalesine karşı çıkabilirlerdi? Kurdun bir kere koyun ağılına girmesine mücadele ettikten sonra, o artık nihayetinde mutlaka bir efendi olarak hareket edecekti.

Endüstri kollarının genel konseylerine dikkate değer güçler verilmesine rağmen, pratikte işçilerin kendinden-yönetimi bir tür dar kapsamlı egoizme, Peirats'ın deyimi ile "burjuva kooperatifizmi"ne doğru meyletti; her üretim birimi sadece kendi çıkarları ile ilgileniyordu. Zengin ve yoksul kolektifler vardı. Bir kısmı Devrim öncesindeki ücret seviyesini bile sürdürülemezken, bazıları ise göreceli olarak yüksek ücretler ödeyebilmekteydi. Bazıları hammadde bolluğu içindeyken, diğerleri fazlası ile [hammadde] kıtlığını hissetmekteydi, vb. Bu dengesizlikler kaynakların oldukça adil bir şekilde dağıtılmasına imkan tanıyan merkezi dengeleme fonlarının oluşturulması ile kısa bir süre içinde giderildi. Aralık 1936'da zararlı rekabetin ve çaba-

nın dağılmasını engellemeyi olanaklı kılmak için, üretimin farklı sektörlerini genel bir organik plan dahilinde koordine etme kararının alındığı sendika toplantısı Valencia'da yapıldı.

Bu noktada sendikalar yüzlerce küçük işletmeyi kapatarak, üretimi en iyi donanıma sahip olanlarda yoğunlaştırarak tüm ticaretin sistematik bir şekilde yeniden düzenlenmesini üstlendiler. Örneğin Katalonya'da dökümhanelerin sayısı 70'den 24'e, deri atölyelerinin sayısı 71'den 40'a, cam atölyelerinin sayısı 100'den 30'a düştü. Ama sendikanın kontrolü altındaki endüstriyel merkezileşme anarko-sendikalist plancuların arzuladığı ölçüde hızlı ve etkili olmadı. Bu neden böyle oldu? Çünkü Stalinistler ve reformistler orta sınıfın mal varlığına el konulmasına karşı çıktılar, ve özel sektöre karşı titiz bir saygı gösterdiler.

Bir bütün olarak endüstriyel kendinden-yönetim tarımsal kendinden-yönetim kadar başarılı oldu. Gözlemcilerin ilk izlenimleri, özellikle kendinden-yönetim ile yapılan şehirsiz kamu hizmetlerinin mükemmel işlemesine bakarak, tamamen hayranlık doluydu. Hepsi değilse de bazı fabrikalar mükemmel bir şekilde yönetildi. Toplumsallaştırılmış endüstri faşizme karşı savaşta en önemli katkıyı sağladı. 1936'dan önce İspanya'da kurulmuş olan az sayıdaki silah fabrikası Katalonya'nın dışına

kurulmuştı; işverenler gerçekte Katalon proletaryasından çekiniyordu. Bu nedenle, Cumhuriyetin savunmasında hizmet etmek üzere Barcelona bölgesindeki fabrikaları büyük bir hızla [silah fabrikalarına] dönüştürmek gerekiyordu. İşçiler ve teknisyenler şevk ve heves ile [adeta] birbirleri ile yarışıyorlardı, ve kısa zamanda içinde cepheye temel olarak Katalonya'da yapılan savaş malzemeleri gitmeye başladı. Savaş için önemli olan kimyasal ürünlerin imalatında da bundan az olmayan bir çaba sergilendi. Toplumsallaştırılmış sanayi sivil gereksinim alanlarında da oldukça hızlı gelişti; tekstil liflerinin dönüştürülmesi ilk defa İspanya'da gerçekleşti, ve kenevir, halfa otu, pirinç tanesi ve selüloz gibi şeyler işlenmekteydi.

H. ZAYIFLATILMIŞ KENDİNDEN-YÖNETİM

Bu arada kredi [mekanizması] ve dış ticaret burjuva Cumhuriyet hükümetinin isteği doğrultusunda özel sektörün elinde bırakılmıştır. Bankaların Devlet tarafından kontrol edildiği doğrudur, ama onları kendinden-yönetim altına sokmamak için özen göste-

rilmiştir. Birçok kolektif döner sermaye [işletmenin günlük işlemlerinde kullandığı para, *ing. working capital*] kıtlığı çekmekteydi, ve Temmuz 1936 Devrimi sırasında ele geçirilen fonlarla yaşamak zorundaydı. Sonuçta onlar [kolektiflerin] günlük ihtiyaçlarının karşılanması için; kiliselere, manastırlara ait olan ya da Franco yandaşlarının kaçarken terk ettikleri mücevher ve değerli nesnelere şans eseri ele geçirilmesi gerekli bir hale gelmiştir. CNT kendinden-yönetimi finanse etmek için "konfederal banka" kurulmasını önermiştir. Fakat toplumsallaştırılmamış olan özel finans kapital ile rekabet etmek ütopyacı bir şeydi. Tek çözüm tüm finans kapital'i organize proletaryanın ellerine teslim etmek olabilirdi; ama CNT Halk Cephesi içine adeta hapsedilmişti, ve bu kadar ileriye gitmeye cesaret edemedi.

Cumhuriyet İspanya'sının çeşitli siyasi kadrolarının kendinden-yönetime karşı gittikçe artan ölçülerde gösterdikleri açık düşmanlık bunlara karşı olan ana engeldi. [Anarşist öneriler] işçi sınıfı ile küçük burjuvazi arasındaki "birleşik cephe"yi yıkmakla, ve böylece de faşist düşmanın "oyununa düşmekle" itham ediliyordu (Onun kötuleyicileri Aragon cephesinde liberter öncülere silah vermeyi redderek, onları faşist makineli tüfekleri çıplak elleri ile karşılamaya zorlayacak kadar ileri gittiler –ve sonra da onları "avarelik"le suçladılar).

Kırsal kolektivizasyonun bir kısmını resmileştiren 7 Ekim 1936 yasasını yapan Stalinist tarım bakanı Vicente Uribe'idi. [Yasa] görünümünün aksine aslında anti-kolektivist bir ruha sahipti, ve toplumsallaşmış gruplarda yaşayan köylülerin moralini bozmayı umut etmekteydi. Kolektivizasyonun geçerlilik kazanması gayet katı ve karmaşık yargı düzenlemelerine tabii tutulmuştu. Kolektifler aşırı derecede katı olan zamansal kısıtlar ile sıkıştırılmakta, zamanında yasallaştırılmayanlar yasadışı ilan edilmekte ve hakları olan topraklar ise eski sahiplerine iade edilmekteydi.

Uribe kolektiflere katılmak konusunda köylülerin cesaretini kırdı ve aralarına nifak tohumları ekti. Aralık 1936'da bireysel küçük mülk sahiplerine hitaben yaptığı konuşmasında, Komünist Parti ve hükümetin silahlarının onların hizmetinde olduğunu söylüyordu. Kolektiflere vermeyi reddettiği ithal gübreyi onlara vermekteydi. Katalonya ekonomisinden sorumlu olan Stalinist yoldaşı Juan Comorera ile birlikte, küçük ve orta ölçekli toprak sahiplerini gerici bir birlik çatısı altında topladılar, nihayetinde ise tüccarları ve hatta bazı büyük mülk sahiplerini de küçük [mülk sahipleri] gibi göstererek buraya [bu birliğe] üye yaptılar. Barcelona'ya gıda sevkinden sorumlu olan organizasyonu işçi sendikalarının elinden alarak, özel ticaretin eline teslim ettiler.

Nihayet Mayıs 1937’de, Barcelona’da Devrim’in öncü birlikleri yenildiğinde,¹⁰ koalisyon hükümeti tarımsal kendinden-yönetimi askeri yollarla dağıtacak ölçüde ileri gitti. ”*Mevcut merkezileşmenin dışında kaldığı*” iddiası ile Aragon ”bölgesel savunma konseyi” 10 Ağustos 1937 yasası ile resmen dağıtıldı. Kurucusu Joaquin Ascaso aslında kolektifler için fon toplama çabası içindeyken, ”ihamet” ile suçlandı [sınırım yazının aslında bu cümlede bir eksiklik var]. Bundan kısa bir süre sonra tanklarla desteklenen (Stalinist) Komutan Birliği’nin [*ing. Commander Lister*] 11. Hareketli Bölüğü kolektiflere karşı harekete geçti. Aragon adeta bir düşman toprağı gibi işgal edildi, toplumsallaşmış işletmelerin sovrumluları tutuklandı, yerleri işgal edildi ve sonra da kapatıldı; yönetim komiteleri lağvedildi, komünal dükkanlar boşaltıldı, mobilyaları yağma edildi ve ağılları boşaltıldı. Komünist basın ”zorla yaptırılan kolektivizasyonun suçlularını” lanetlemeye başladı.

Tüm bu vahşete rağmen Stalinizm genel olarak Aragon köylülerini özel mülkiyet için zorlamada başarılı olamadı. Köylüler silah zoru ile mülkiyet karranemelerini imzalıyorlardı, ama Birlik Bölüğü [*ing.*

¹⁰ Bu *Partido Obrero de Unido Marxista* (POUM, Marksist Birleşik İşçi Partisi)’nin halktan anarşistlerle birlikte polisle silahlı mücadeleye giriştiğı -sonradan yenilerek, ezildiğı- bir döneme denk gelmektedir (Fransızca’dan çevirenin notu).

Lister Division] ayrılır ayrılmaz, bunlar ortadan kaldırılıyor ve kolektifler yeniden oluşturuluyordu. İspanyol Troçkisti G. Munis'in yazdığı gibi, "bu İspanyol Devrimi'nin en heyecanlandırıcı bölümüydü. Köylüler, hükümet terörü ve maruz kaldıkları ekonomik boykota rağmen, sosyalist inançlarını bir kere daha gösteriyorlardı."

Aragon kolektiflerinin yeniden oluşmasında daha az kahramanca olan başka bir neden daha vardı; bu olaylardan sonra Komünist Parti farkına vardı ki bu olanlar kırsal kesimin yaşamsal enerjisini zarara uğratmıştı; insangücü yetersizliği ürünleri tehlikeye sokmuş, Aragon cephesindeki savaşçıların moralini bozmuş ve tehlikeli bir şekilde orta sınıf toprak sahiplerini yeniden ortaya çıkarmıştı. Bu nedenle Parti kendi yaptığı hasarı onarmaya çabaladı ve bazı kolektifleri yeniden canlandırdı. Yeni kolektifler hiçbir zaman ne öncellerinin sahip olduğu toprak miktar ve kalitesine, ne de eski insangücüne tekrar ulaşamadı; çünkü militanların çoğu ya tutuklanmıştı, ya da yargılanmaktan kaçarak cephedeki anarşist birliklere katılmıştı.

Cumhuriyetçiler ise Levant'da, Kastilya'da ve Huesca ve Teruel'in illerinde tarımsal kendinden-yönetime karşı benzer silahlı saldırılarda bulundular. Ama [kolektifler] Franco birliklerinin eline düşme-

miş yerlerde, her ne pahasına olursa olsun yaşamaya devam ettiler –özellikle Levant’da.

Valencia hükümetinin yerel sosyalizme karşı –en hafif deyimini ile– belirsiz tutumu İspanyol Cumhuriyeti’nin yenilgisine katkıda bulunmuş oldu; yoksul köylüler Cumhuriyet için çarpışmanın kendi faydalarına olduğunun her zaman açıkça farkında değillerdi.

Başarılarına rağmen, endüstriyel kendinden-yönetim idari bürokrasi ve otoriter sosyalistler tarafından sabote edildi. Radyo ve basın fabrika yönetim konseylerinin içtenliğini sorgulayan, şiddetli iftira kampanyaları başlattı. Cumhuriyetçi merkez hükümeti, Katalan ekonomisinin liberter bakanı Fabregas’ın milyar pesatalık banka tasarruf hesaplarını güvence olarak teklif etmesine rağmen, Katalonya kendinden-yönetim [işletmelerine] kredi açmayı reddetti. Haziran 1937’de Stalinist Comorera ekonomi bakanlığı görevine geldi, ve kendinden-yönetilen fabrikaları özel sektöre adeta saçarcasına verdiği hammaddelerden yoksun bıraktı. Yine Katalan idaresi tarafından sipariş edilen [hammaddeleri] sosyalist işletmelere vermekte başarısız oldu.

Merkezi hükümet kolektifler üzerinde boğucu bir hakimiyete sahipti; ulaşımın millileştirilmesi bazılarına bir miktar [hammadde, vb.] arz etmeyi, diğer-

lerinin ise tüm arzını kesmeyi imkanı hale getirmişti. Bunun yanısıra Cumhuriyetçi ordu Katalon tekstil kolektiflerinden almak yerine, üniformaları ithal ediyordu. 22 Ağustos 1937’de, Ekim 1936 tarihli Katalan toplumsallaştırma yasasının metal ve madencilik endüstrilerine uygulanmasını durduran bir yasa geçirildi. Bu ulusal savunmanın gereksinimleri adına yapılmaktaydı, ve Katalan yasasının ”Anayasa’nın ruhuna aykırı” olduğu ifade edildi. Kendinden-yönetimce işten el çektirilen ustabaşılar ve yöneticiler, ve kısmen de kendinden-yönetim altındaki işletmede teknik bir görev kabul etmekte isteksiz olanlar intikam arzusu ile dolu iken, tekrar işlerine geri alındılar.

[Kendinden-yönetimin] sonu ise tüm savaş endüstrilerinin 11 Ağustos 1938 yasası ile Savaş Tedarikleri Bakanlığı’nın kontrolü verilmesi ile geldi. Şişirilmiş ve kötü-davranışlı bürokrasi –tüm pozisyonlarını politik ilişkileri, özellikle de yakın dönemdeki Stalinist Komünist Partisi’ndeki üyelikleri nedeni ile [elde eden] müfettiş ve yönetici güruhu– fabrikalara doluştu. İşçiler ise, savaşın kritik ilk birkaç ayında yıkıntılardan yarattıkları işletmeler üzerindeki kontrollerini kaybetmekten dolayı moral çöküntüsü içindeydiler ve sonuçta da üretim düştü.

Diğer dallarda ise Katalan endüstriyel kendinden-yönetimi İspanyol Devrimi’nin tamamen çökertilme-

sine kadar devam etti. Ama temel pazarlarını kaybettiği, hammadde sıkıntısına düşüldüğü ve bunları satın almak için gerekli olan krediler hükümetçe durdurulduğu için [endüstriyel üretim] geriledi.

Özetlemek gerekirse, yeni doğmuş olan İspanyol kolektifleri kısa bir süre içinde, kendi öncülerinin kanatlarını kıran ve içerdeki tepkilerle uzlaşan Cumhuriyet adına, klasik askeri metodlarla sürdürülen bir savaşın cübbesini [deli gömleğini, *ing. strait jacket*] giymeye zorlandı.

Kolektiflerin geriye bıraktığı dersler ise heyecanlandırıcıdır. 1938'de Emma Goldman bu nedenle onları şöyle yüceltmektedir: "*Toprağın ve endüstrinin kolektifleştirilmesi tüm devrimci zamanların en büyük başarısı olarak karşımızda parıldamaktadır. Her ne kadar Franco kazansa da ve İspanyol anarşistleri ortadan kaldırılsa da, başlattıkları bu fikir yaşayacaktır.*" 21 Temmuz 1937'de Barcelona'da, Federica Montseny alternatifleri ortaya koyduğu bir konuşma yaptı: "*Bir yanda otoriteyi ve totaliter Devleti, devlet-güdümlü ekonomiyi ve tüm insanları militarize eden, Devlet'i devasa bir işverene, devasa bir girişimciye dönüştüren bir toplumsal organizasyon biçimini destekleyenler; diğer yanda ise madenlerin, fabrikaların ve atölyelerin sendika federasyonlarında örgütlenmiş işçilerin kendisi tarafından işletilmesini [destekleyenler]*". İşte İspanyol Devrimi'nin ikilemi

buydu, ama [bu] yakın gelecekte dünya üzerindeki sosyalizmin [ikilemi] haline de gelebilir.

Anarşist Kütüphane

Daniel Guérin
İspanyol Devriminde Anarşizm
1973

Anarchism in the Spanish Revolution

*Bu yazı, giriş kısmını Noam Chomsky'nin yazdığı
"Anarchism: From theory to Practice" adlı kitabının
III. kısmından (Devrimci Pratik'te Anarşizm)
çevrilmiştir. Fransızca'dan İngilizceye tercüme eden
Mary Klopper. **Çevirenin Notu:** Çevirenin
metine yaptığı eklemeler, açıklamalar vb, [...] ile
gösterilmiştir. **Çeviri:** Anarşist Bakış*

tr.anarchistlibraries.net